

Дослідження в університетах, навчання в академіях: шлях до інтеграції освіти і науки

В.І. Луговий, О.М. Слюсаренко, Ж.В. Таланова

1. Доповідь ґрунтується на результатах досліджень, виконаних в **Інституті вищої освіти НАПН України**

2. Зокрема, щодо:

- співвідношення **вищої освіти і наукових досліджень;**

- закономірної **фундаментальної ролі університетів і академій** в світовому освітньо-науковому просторі.

**Співвідношення місій (головних
призначень) науки та освіти:**

**1. Наука – продуцент знань
(теоретичних й емпіричних)**

2. Освіта (вища освіта) – транслятор знань

Основні (фундаментальні) типи інститутів наукової та освітньої сфер:

1. У науковій сфері – **академії (наукові організації)** з фокусом на дослідженнях і розробках
2. У сфері вищої освіти – **університети (заклади вищої освіти)** з фокусом на навчанні на високотеоретичній основі

1. Академії – найстарші утворення в освітньо-науковому просторі:

- 4 ст. до н. д., **філософська** академія Платона;
- раннє середньовіччя – **гуманітарні** академії;
- 1603 р. – перша **наукова** академія (Італія);
- XVII-XXI ст. – поширення **наукових** академій по **розвинутих країнах, усіх континентах** (у 2015 р. утворена Національна академія медицини, у 1965 р. – Національна академія освіти США).

2. Урізноманітнення статусу наукових академій (об'єднання видатних вчених, наукові організації, товариства, наукові агенції, національні і міжнаціональні - ЦЕРН)

1. Академії – тенденції:

- здійснення **навчання на основі досліджень** (підготовка насамперед докторів і постдокторів, а також магістрів і навіть бакалаврів);
- **зближення (але не злиття) з університетами.**

Приклад КНР

Китайська академія наук (КАН) утворена в 1949 р. як найвища наукова організація, підпорядкована Державній Раді КНР.

Об'єднує **84 науково-дослідні установи** та **два університети** – один з них за рейтингом «Шанхайський» входить до 200 найкращих закладів світу. Обидва університети сфокусовані на **магістерській і докторській** підготовці, готують також **бакалаврів**.

У межах академії утворилася **компанія «Леново»**.

За кількістю публікацій **природничих** наукових журналах КАН є **світового класу**.

У Китаї функціонують **інші галузеві та регіональні академії**.

1. Університети молодші за академії:

- раннє середньовіччя – **перші** університети;
- X ст. – **одиниці** університетів;
- 2015 р. – **25 тис.** закладів вищої освіти

2. Урізноманітнення видів університетів:

- універсальні, профільні;
- навчальні, дослідницькі;
- малі (175 студентів), великі (100 тис. і більше);

1. Університети – тенденції (1):

- навчання на базі **досліджень** (бакалаврів з використанням досліджень, **магістрів** на основі досліджень, **докторів і постдокторів** через дослідження);

- підготовка **докторів і постдокторів** на найвищих (дослідницьких) рівнях вищої освіти, що є **сутісно-природньою інтеграцією освіти і науки**, розвивається **випереджально** (у 2013 р. у США здобували освіту 62 тис. постдоків);

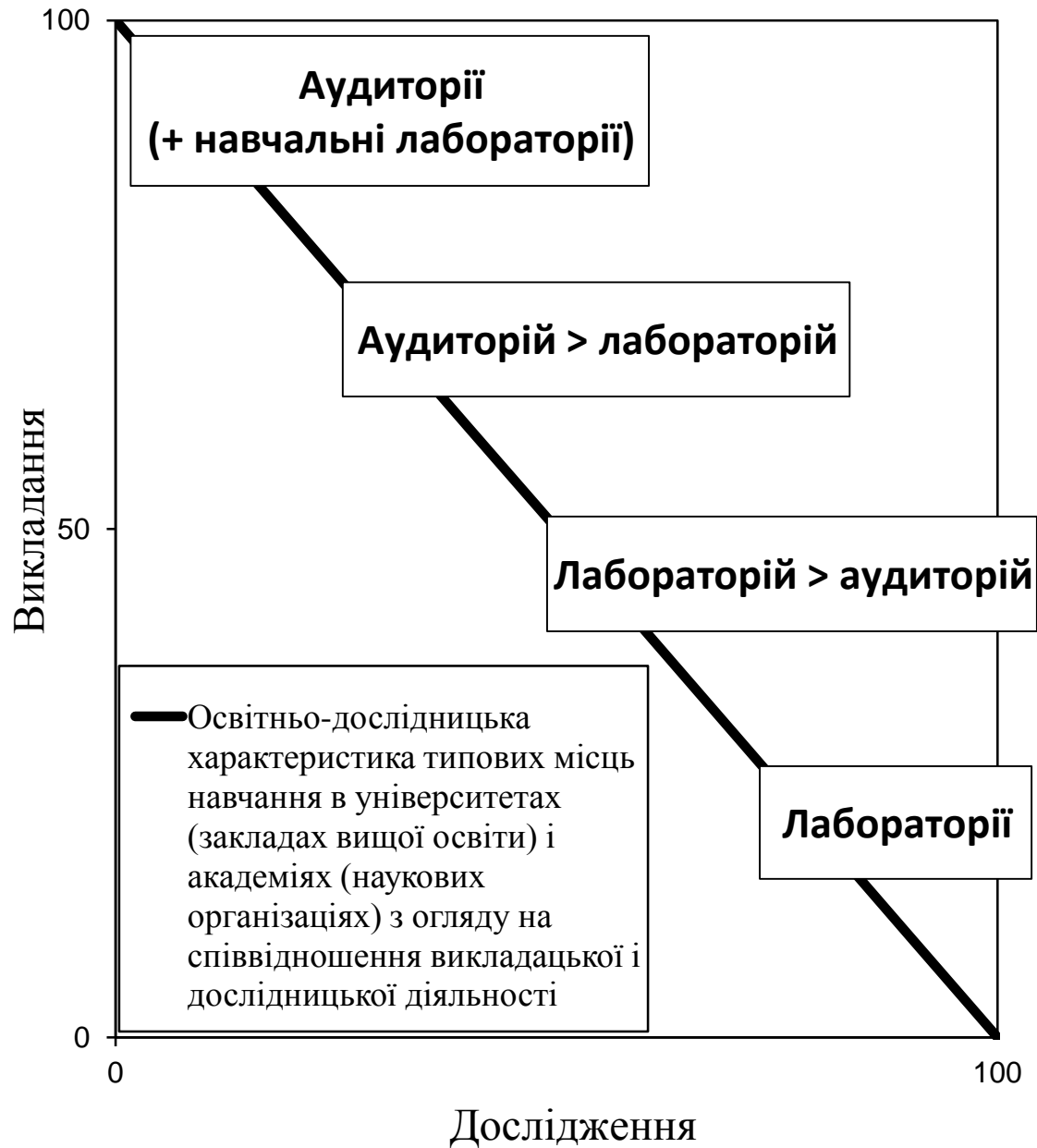
- **дослідження і розробки** в університетах пріоритетно спрямовані на **модернізацію навчання (!)**, а не на задоволення потреб бізнесу (через університети США реалізується менше 15 % видатків на дослідження і розробки, з них **внесок бізнесу менше 1 % (!)** (менше **3,5 з 500** млрд дол. США), новітні знання надходять в економіку передовсім через висококонкурентний **людський капітал**.

1. Університети – тенденції (2):

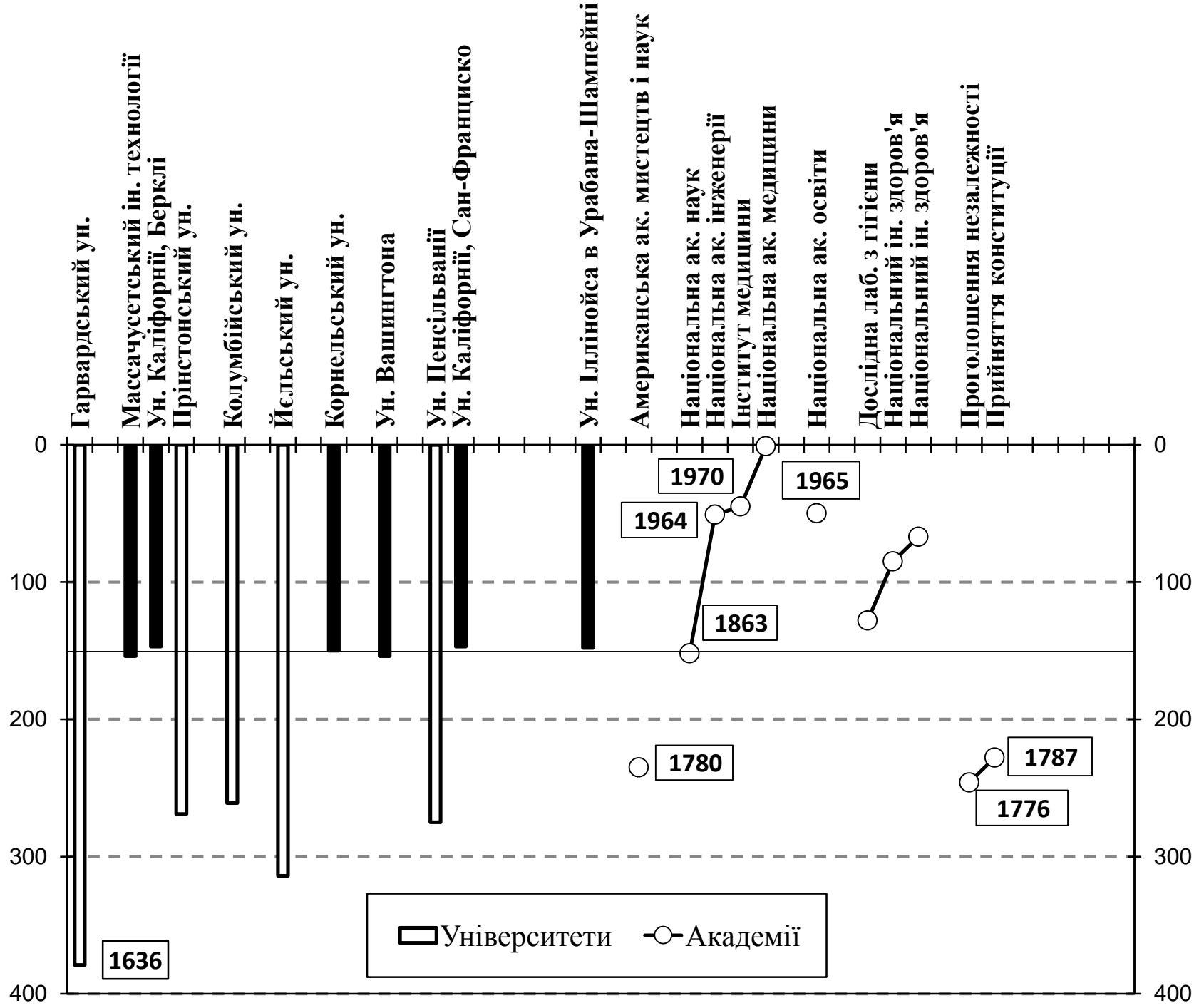
- зростання ролі дослідницьких методів викладання і навчання (за даними проекту Єврокомісії «Тюнінг» **1-ше** місце за використанням посідає «індивідуальна дослідницька, проектна, художня (кваліфікаційна) робота», **2-ге** – «самостійна робота (контрольована)», **3-тє** – «групова дослідницька, проектна, художня робота», натомість **лекція** на **7-му** (з 10-ти) місці;

- зближення (однак не злиття) з академіями.





Університети (гістограма)



Академії (точки, лінії)

1. Академія-агенція (приклад США)

Багатоцільові **Національні інститути здоров'я (НІЗ)** - потужна спеціалізована **наукова агенція** з урядовими управлінськими функціями.

Функціонально й організаційно НІЗ складається з двох підсистем – **внутрішньої і зовнішньої**.

Внутрішня – по суті є науково-академічною і включає **27 наукових інститутів і центрів**, на потреби якої витрачається приблизно **десяту частину понад 30-мільярдного** (у доларах США) бюджету НІЗ.

Зовнішня – спрямована на **координацію і фінансове забезпечення** розвитку досліджень і розробок і підготовку фахівців найвищих дослідницьких кваліфікацій насамперед у галузях **наук про життя і біомедицини** в провідних університетах і наукових установах США та зарубіжних країн.

Висновки

1. Академії та університети – **фундаментальні інститути** світового і національних освітньо-наукових просторів
2. В академіях посилюється тенденція до здійснення **вищої освіти через дослідження.**
3. В університетах діє тенденція до **навчання на базі досліджень, розвитку досліджень і розробок**, у першу чергу, для **сучасного навчання** і, в другу чергу, для забезпечення потреб економіки (опосередковано через **людський капітал** - випускників)
4. **У розвинутих країнах не виявлено поглинання академій університетами**, натомість університети **пишаються** членством викладачів в академіях.

Методологічні висновки

1. Шлях до **досконалості** освітньо-наукового простору пролягає через його безперервну **системну диференціацію й інтеграцію**.

2. На прикладі розвитку освітньо-наукової сфери **підтверджується, що:**

- все **розвинуте**, досконале **суть диференційоване й одночасно інтегроване в системну цілісність**.

- все **нерозвинуте**, недосконале – **недиференційоване й неінтегроване, а спрощене, примітивне, тривіальне, одноманітне**.

**Дякуємо за увагу!
Запитання?**